

A MAGYAR színházak egy-egy évadját áttekintő szakmai szemlék, találkozók létrehozásuk óta nemcsak arra voltak jók, hogy kiemeljék az adott időszak előadás-rendetegéből a legjobb produciókat, hanem arra is, hogy tükrözzék a hazai színházművészet pillanatnyi helyzetét. A szervezés módszereit, a kiválogatás, a találkozókra kerülő előadások előzsűrizése rendjét illetően az évek során többféle variációt is kipróbáltak. Volt, amikor a színházak maguk ajánlották valamely bemutatójukat, s ezt elfogadták a szervezők. És volt, amikor népes szakmai testület nézte végig a megfelelőnek vélt előadásokat, s jelölte ki a véleményük szerint legjobbakat, abból a nézőpontból is megítélve, hogyan fest ez vagy az az előadás országos összehasonlításban.

Mint minden válogatásnak, előzsűrizésnek, összehasonlító teljesítménymérésnek, úgy e találkozó előmunkálatainak is, nemigen lehetne mindenki számára egyaránt elfogadható, tökéletes módszerét kitalálni. Nem tökéletes az a megoldás sem, amelyet az idén alkalmaztak: szakmai zsűri válogatott, de úgy, hogy egy-egy színház akár két előadással is jelen lehetett a találkozón, míg mások egy producióval sem.

Mindenesetre, az így kialakult lista nem érdektelen, mert ismét csak azt a bizonyos helyzetet tükrözi.

A „helyzet” tükörképe

rozi. A találkozón bemutatkozott Szolnok, Kaposvár, Nyíregyháza (két-két előadás), Eger, Győr, a budapesti Katona József Színház, a Pesti Színház, a Vígszínház, a Radnóti Színház (egy-egy előadás), és újdonságként, a találkozók történetében első ízben, egy főiskolai vizsgaelőadás, pontosabban: vizsgarendezés.

Más szóval: a vidéki színházak közül Zalaegerszeg, Békéscsaba, Debrecen, Miskolc, Kecskemét, Szeged, Veszprém, Pécs, a budapestiek közül a Nemzeti, (és vele a Várszínház), a Madách és a Madách Kamara, a József Attila, a Népszínház, a Játékszín, a Vidám Színpad, a Thália, nem tudott olyan produciókat felmutatni, amelyek a válogatást végzők ítélete szerint joggal vehettek volna részt a találkozón. Illetve: voltak színházak, amelyek — mint már a korábbi években is — nem kívántak részt venni a versengésben.

A kérdés már most az: valós helyzetet tükröz-e ez az arány, ez a válogatás?

Aki az évad bemutatóit vidéken és a fővárosban is ismeri, alighanem

egyértelműen azzal, hogy igazán kiemelkedő előadás igen kevés született. Ezek viszont jelen voltak a találkozón. A szolnoki Ghelderode- vagy Székely János-bemutató (*A titkok kapujában*, illetve a *Caligula helytartója*), a kaposvári *Kihallgatás* (Eörsi István drámája), vagy Gombrowicz *Yvonne, burgundi hercegnő* című darabja, az egri Rózewicz-bemutató (*Fehér házasság*), a vígszínházi Spiró-Másik szerzőpáros darabja, az *Ahogy tesszük*, vagy a Pesti Színházban a Süskind-monodráma, *A nagybőgő*, kétségtelenül az évad legmagasabb szintjét képviselte. A többi előadásban is fellelhetünk számos érdekességet: rendezői kvalitásokat, színészi produktumot, esetleg a mű volt izgalmasan érdekes.

Azt azonban, hogy sok, kitűnőnek ismert színházunk — a Nemzeti-től Miskolcig — nem nyújtott igazán kiemelkedő teljesítményt, szintén nem tagadhatja az évadot ismerő szakember. És itt lép be a „helyzet”.

Ha ugyanis tudjuk — márpedig tudjuk — mennyi gonddal, szakmai, személyi, gazdasági, szervezési, olykor egyszerű technikai (leromlott

színházépület) nehézséggel küszködött a találkozóról kimaradt színházak legtöbbszörre, talán nincs is okunk a csodálkozásra, amiért nem hoztak létre kiemelkedő teljesítményt ebben az évadban. Hogy gond és nehézség mindig volt, s van és lesz is a színházak táján? Igen, de az 1988/89-ben évad az átlagosnál sokkal súlyosabban vetette fel mindezeket. Túlságosan sok volt a működési zavar. Értendő ezen az olyasfajta, már az évad kezdetekor súlyos helyzetet okozó vezetői kérdés, mint ami Pécsen vagy Debrecenben előállt. Értendő a későbbi pécsi pénzügyi hercehurca, melyben szinte kétségessé vált a színház további léte. Értendő a Nemzetiben bekövetkezett személycsere az igazgatói poszton, s az ezzel járó további személyi következmények. Értendő a miskolci színház új művészeti vezetésének — fogalmazzunk finoman — nem mindenben kielégítő működése, a kecskeméti társulat ismét megindult lassú erodálódása, s a többi, sőt a többi. S ide sorolható néhány legújabb fejlemény: a Madách Színház folyamatban lévő igazgatócseréje, a Katona József Színházban

bekövetkezett személyi változás — hogy csak a legfontosabbakat említsük.

Mindezek, együttvéve, már lényegesen többet jelentenek, mint az évadok végén szokásos mozgások általában. Itt a színházművészet olyan belső tendenciáiról, a szervezeti, személyi, művészeti megújulás olyan sürgető követeléseiről van szó, amelyek alapvetően befolyásolják a szakma helyzetét, közérzetét, sőt, érthetően, a teljesítményét is. Bizonytalanságok, rendezetlenségek, kapkodás, kényszerintézkedések közepette nem lehet nyugodtan dolgozni.

A magyar színházművészet sosem volt független az őt körülvevő társadalom, a magyar „helyzet” adott szituációitól. Nem lehet független most sem. Könnyű belátni: ami a színházi életben jelenleg probléma, bizonytalanság, kapkodás és kényszerlérépés, elválaszthatatlanul függvénye a társadalmi problémáknak, bizonytalanságoknak, kapkodásoknak, kényszerlérépéseknek. A színház ebben az értelemben is tükröt tart nekünk. Vegyük észre: ha a színházi találkozó sajátos tükörképe olyan, amilyen, akkor az egyben az országos helyzet tükröződése is.

AZT PEDIG már Gogol megmondta: „Ne a tükröt szidd, ha a képed ferde!”

TAKÁCS ISTVÁN